

Bariş & Geçiş Süreçlerinde Kadınlar

Aralık 2018

Sürecin Adı

Belfast (Hayırlı Cuma) Anlaşması

Süreç Türü

Bariş inşası

Sürecin sonuçları:

- Belfast (Hayırlı Cuma) Anlaşması otuz yıllık çatışmaları bitirdi
- Anlaşma devredilen yönetimin her iki tarafın desteğini alabilmesi için iktidar paylaşımı yapılmasını öngördü fakat Kuzey İrlanda siyasetinin son derece kutuplaşmış şekilde kalmasına neden oldu.

Kadınların katılımı

- Müzakere masasında doğrudan temsil
- Resmi istişareler
- Halkın karar alma sürecine katılımı
- Kapsayıcı komisyonlar

Kadınların etkisi

Aşağıdaki nedenlere bağlı olarak müzakerelere yüksek derecede etki:

- Müzakere masasına katılımın sağlanması amacıyla seçim kriterlerinden ve prosedürlerinden proaktif olarak faydalanılması
- Taraflar arasında iletişimin sağlanmasına yönelik çalışmalar
- Anlaşmanın referandumla onaylanması için güçlü destek

Kuzey İrlanda (1996–1998)

Kuzey İrlanda'nın Nisan 1998'de Belfast (Hayırlı Cuma) Anlaşmasının imzalanmasıyla sonuçlanan 1996-1998 yılları arasındaki bariş süreci 30 yılı aşkın mezhep çatışmasını bitirmiştir. Kadın grupları, bu konu için kurulmuş kadın kurultayı olan Kuzey İrlanda Kadın Koalisyonu ile birinci kulvar müzakerelerine katılmayı başarmıştır. Kadınlar Anlaşmada fırsat eşitliği, kadınların siyasete eşit katılım hakkı, toplumsal katılım, uzlaşma ve şiddet mağdurlarının ihtiyaçları, tümleşik eğitim ve karma yerleşim ile ilgili hükümlerin bulunmasını ve Anlaşmanın uygulanmasında tüm paydaşlarla temasta bulunacak bir Yurttaş Forumu kurulmasını başarıyla savunmuştur. Kadınlar aynı zamanda Anlaşmanın referandumla onaylanmasını sağlayan "evet" kampanyasında önemli bir rol oynayan resmi istişarelere ve Anlaşma sonrası komisyonlara katılmıştır.

İletişim ve savunuculuk stratejileri ve koalisyon kurma çabaları, kadınların önce görüşmelerin başkanının sonra da İrlanda ve Birleşik Krallık hükümetlerinin onayını ve farklı kesimlerden kadınların desteğini kazanarak müzakerelerde etkili olmalarını sağlamıştır. Kadınların etkisi diğer siyasi partilerin olumsuz tutumları ve genel anlamda kadınların sosyopolitik rolüyle ilgili kısıtlayıcı tutumları, kapsamlı halk desteğinin olmaması ve kadınların kimliklerinin heterojen olması gibi faktörlerle kısıtlanmıştır.

Bu vaka çalışmasına İngilizce olarak şu linkten ulaşabilirsiniz:

<https://www.inclusivepeace.org/wp-content/uploads/2021/05/case-study-women-northern-ireland-1996-1998-en.pdf>

I. Arka Plan

Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı'nın kurucu ülkelerinden biri olarak 1921 yılında kurulan Kuzey İrlanda, her zaman anlaşmazlıklara sahne olan bir siyasi bölge olmuştur. Bu siyasi ve toplumsal bölünmenin kökleri çok daha eskiye, 17. yüzyılda İskoçya ve İngiltere'den gelen Protestanların çoğunluğu Katolik olan yerli halkı kısmen yerinden ederek kuzeydeki Ulster iline yerleşmesiyle şiddetlenen ve Protestan toplulukların siyasi, ekonomik ve toplumsal üstünlük kurmasıyla sonuçlanan, Britanyalılar tarafından İrlandalı Katoliklere yapılan ayrımcılığa dayanır.¹ Başarısız olan 1916 Paskalya Ayaklanması sonrasında yıllar süren gerilla savaşının (1919-1921 Anglo-İrlanda Savaşı dahil) ardından imzalanan 1921 Anglo-İrlanda Antlaşması ile İrlanda adası iki eyalete bölünmüştür: çoğunluğu Katolik olan 26 güney ili bağımsız Özgür İrlanda Devleti (günümüz İrlanda'sı) olmuş, çoğunluğu Protestan olan kuzey ili (Ulster ilinin çoğu) Kuzey İrlanda olarak Birleşik Krallığın parçası olarak kalmıştır.² Silahlı çatışmalar dinse de altta yatan ayrımcılık, yoksulluk, siyasi baskılar ve saldırgan polis faaliyetlerinden kaynaklanan gerilimler devam etmiştir.

Bu gerilimler, sivil haklar hareketinin ortaya çıkışıyla birlikte 1960'ların sonunda doruğa ulaşmıştır. Ulster Kraliyet Polisinin (RUC) bu harekete karşı gösterdiği baskıcı tepki ve altta yatan gerilimlerin tekrar su yüzüne çıkması şiddete yol açmıştır. Sıkıntı Yılları (The Troubles) olarak da bilinen Kuzey İrlanda çatışmasının başlangıcı, RUC'nin Bogside, Londonderry'deki sivil hak yürüyüşüne gösterdiği şiddetli tepki üzerine 5 Ekim 1968'de başlayan ve hızlı bir şekilde Belfast'a sıçrayan ayaklanmalar olarak kabul edilir.³ Britanya ordusu 1969'da ayaklanmalara müdahale etmiştir. Milliyetçi ve birlikçi gruplar silahlanınca şiddet de tırmanmıştır. Kraliyet Yanlısı (Birlikçi) ve Cumhuriyetçi (milliyetçi) kesimler arasında şiddetli bir paramiliter ve askeri çatışma başlamıştır.⁴ 1972 yılında çok sayıda sivil de dahil olmak üzere yaklaşık 500 kişi ölmüştür. Bugün Kanlı Pazar olarak bilinen Londonderry'de gözaltılara karşı yapılan gösteri sırasında Britanya Ordusu tarafından on dört sivil öldürülmüş, böylece İrlanda Cumhuriyet Ordusuna (IRA, en büyük cumhuriyetçi paramiliter grup) olan destek artmıştır.⁵ Cumhuriyetçi ve birlikçi paramiliter gruplar arasındaki şiddetli çatışma 1994 yılındaki ilk Geçici IRA ateşkesine kadar sürmüştür.⁶ Tahminlere göre 1969 ve 2001 yılları arasında Kuzey İrlanda'da yaklaşık 3,531 kişi ölmüş, 50,000 kişi yaralanmıştır.⁷

Çatışmalar sırasında Kuzey İrlanda toplumu, muhafazakar, toplumsal erkeklik değerleri, milliyetçilik ve din söylemleri ile desteklenen bir "silahlı ataerki" olarak ifade edilir.⁸ Toplumsal ve siyasi tutum, ulusal kimlik ve Kuzey İrlanda'nın Birleşik Krallıkla olan anayasal ilişkisi sorusu ile şekillenmiş;⁹ bu konuyla doğrudan ilgisi olmayan kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği gibi konular kenara itilmiştir.¹⁰ Kuzey İrlanda'da yapılan 2011 sayımına göre nüfusun yüzde 44'ü kendini kısmen veya tamamen Britanyalı Ulster Protestanı, yüzde 40'ı ise İrlandalı Katolik olarak tanımlamaktadır.¹¹

Kadınlar ev hanımı, eş ve anne olarak konumlandırılmıştır.¹² Çatışmalar her iki tarafta da yoksulluk, ev içi şiddet ve tek ebeveyn olma gibi zorlukların daha da artmasına neden olduğu için özellikle kadınlar belirgin bir şekilde çatışmadan etkilenmiştir.¹³ Kuzey İrlanda, İrlanda ekonomisiyle yakın bağlantısı olan son derece gelişmiş bir ekonomiye sahip olsa da, Kuzey İrlanda'da şiddet seviyesinin sosyal mahrumiyetle doğru orantılı olarak arttığı yerlerdeki semtler son elli yıl boyunca sürekli Birleşik Krallıkta en yüksek sosyal mahrumiyet oranına sahip bölgeler arasında yer almıştır.¹⁴

Kuzey İrlanda'nın seçilmiş kadın vekil oranı çok düşüktü.¹⁵ Kadınların kamusal yaşamdaki rolü belli yerel sivil toplum kuruluşlarıyla sınırlı olmuştur.¹⁶ Kadınlar Sıkıntı Yılları sırasında sivil haklar ve özellikle toplum hizmetleriyle yakından ilgilenmiş, barış ve toplumsal değişim savunuculuğu yapmıştır.¹⁷ Sivil hak hareketinin önde gelen kadın liderleri Kuzey İrlanda Sivil Haklar Derneği ilk başkanı Betty Sinclair ve Halkların Demokrasisi partisi üyesi Bernadette Devlin'dir.¹⁸ Derry Barış Kadınları ve Barış İçin Kadınlar barış çalışmalarını düzenleyen gruplar arasında yer almıştır.¹⁹ The Peace People (Barış Halkı) 1976'da şiddete son verme çağrısı yapan son derece büyük gösteriler düzenlemiş ve kurucuları Mairead Corrigan ve Betty Williams 1977'de Nobel Barış Ödülüne layık görülmüştür.²⁰ Kadınlar, yapılacak barış anlaşmasıyla kazanılacak ticari avantajları destekleyen iş ve sendika liderleriyle beraber barışla ilgili toplumsal programlara yoğun katılım göstermiştir.²¹

On yıllar süren çatışma boyunca bir dizi resmi anayasal uzlaşma girişimi olmuştur.²² Bu girişimler büyük ve önemli sorunları çözmemiş olsa da, Anglo-İrlanda işbirliğini geliştirerek, hükümetlerarası düzeyde kurumsallaştırarak ve ileride yapılacak müzakerelerde ele alınacak Kuzey İrlanda'nın devredilen demokratik kurumları, Kuzey-Güney (Kuzey İrlanda ve İrlanda) ilişkilerine odaklanan resmi kurumlar ve kurumsal Doğu-Batı işbirliğine (Birleşik Krallık ve İrlanda) odaklanan yapılar gibi

temel konu ve görüşmeler hakkında bir uzlaşa sağlayarak, 1996-1998 sürecinin temelini oluşturmuştur. Her iki hükümet de bu konuları “Çerçeve Belgeleri” adı verilen ve Belfast (Hayırlı Cuma) Anlaşması için kılavuz niteliği taşıyan kapsamlı tekliflerinde ele almıştır.²³

1990’lı yılların başlarında taraflar arasında bir açmaz olduğu kabul edilmeye başlamıştır; IRA askeri yollarla yenilemeyeceği gibi Britanya Hükümetini Kuzey İrlanda’dan çıkarmakta da başarılı olamayacaktı. IRA ve Birleşik Krallık Hükümeti arasında yapılan gizli temaslar ve Sosyal Demokrat İşçi Partisi (SDLP) lideri John Hume ve Sinn Féin lideri Garry Adams arasında yapılan görüşmeler ile İrlanda ve ABD Hükümetlerinin müdahalesi sonucu IRA Eylül 1994’te ateşkes ilan etmiş ve ardından kraliyet yanlısı paramiliter güçler de Ekim 1994’te bu karara uymuştur.²⁴

1995 yılında George Mitchell Amerika Birleşik Devletleri’nin Kuzey İrlanda Özel Temsilcisi olarak atanmış ve ABD Başkanı Bill Clinton barış sürecini güçlendirmek amacıyla Kuzey İrlanda’yı ziyaret etmiştir. Mitchell ilk olarak Bağımsız Silah Bırakma Organının (IDP) başına geçmiştir. Organ, Ocak 1996’da yayınladığı raporla paramiliter grupların çok taraflı görüşmelerden önce olmasından ziyade görüşmelere paralel olarak silah bırakmasını önermiş, ayrıca tarafların şiddete başvurmama yönünde taahhütte bulunduğunu gösteren altı ilkenin kabulü ve çok taraflı görüşmelerin katılımcılarını seçmek amacıyla bir siyasi forumun oluşturulması gibi görüşmeler için seçim kriterleri konusunda önerilerde bulunmuştur.²⁵ Ancak 1996’da IRA Londra’ya düzenlediği bir saldırı ile ateşkesi sonlandırmıştır.²⁶ Bunun sonucunda Sinn Féin Kuzey İrlanda Siyasi Diyalog Forumu (Mitchell’in “seçilmiş siyasi forumu”) seçimine yine de katılmış fakat çok taraflı görüşmelere katılmaktan men edilmiştir. Seçim Mayıs 1996’da yapılmış ve Forum Haziran ayında toplanmıştır. Katılımcılar prosedürün kurallarını belirlemiştir.²⁷

Çok taraflı görüşmelerin Açılış Oturumu Haziran 1996’dan Eylül 1997’ye kadar sürmüş, oturumda taraflar usule ilişkin konuları ve ana müzakerelerin gündemini tartışmıştır.²⁸ Mayıs 1997’de yapılan Birleşik Krallık ve Haziran 1997’de yapılan İrlanda seçimleri barış sürecini hızlandırmıştır: Birleşik Krallıkta yeni İşçi Partisi Hükümeti, Kuzey İrlanda’daki milliyetçilerin Birleşik Krallık Hükümeti’nin sürece olan bağlılığı konusundaki şüphelerini yatıştırabilecek bir konuma ve sürece katılım için daha sağlam bir parlamenter tabana sahipti; İrlanda’nın yeni Fianna Fáil hükümeti ise cumhuriyetçi idealleriyle olan geleneksel bağlantısı sayesinde cumhuriyetçi hareketle daha kararlı bir şekilde başa çıkabilecek konumdaydı.²⁹ IRA Temmuz 1997’de ateşkesi yenileyeceklerini duyurmuştur ve Sinn Féin de çok taraflı görüşmelere katılmıştır. Ana müzakereler Ekim 1997’de başlamıştır. Sabaha kadar süren ve belirlenen sürenin üzerine 17 saat daha devam eden tartışmalardan sonra, bu görüşmeler 10 Nisan 1998 tarihinde Belfast (Hayırlı Cuma) Anlaşmasının imzalanmasıyla sonuçlanmıştır.

Anlaşmada Kuzey İrlanda’nın Britanya’ya bağlı olduğunu ifade eden İrlanda Hükümeti Yasasının yürürlükten kaldırılması ve İrlanda Anayasasının Kuzey İrlanda toprakları üzerindeki iddiasından vazgeçecek ve Kuzey İrlanda’yı Birleşik Krallığın bir parçası olarak tanıyacak şekilde tadil edilmesi öngörülmüştür.³⁰ Anlaşma Kuzey İrlanda’nın Birleşik Krallığın bir parçası olarak anayasal statüsünü teyit etmiş ancak birleşik İrlanda (Kuzey İrlanda halkının çoğunluğunun kabul etmesiyle) ihtimaline de açık kapı bırakmıştır. Her iki hükümet de Kuzey İrlanda vatandaşlarının kendilerini Britanyalı veya İrlandalı olarak beyan etme haklarını tanıyarak çift vatandaşlık vermiştir.³¹ Anlaşma aynı zamanda iktidar paylaşımı düzenlemesi de yer almıştır: 18 seçim bölgesinden orantılı olarak seçilen, partilerarası bir yöneticisi ve partilerarası komisyonları olan 108 üyeli yasama yetkisine sahip Kuzey İrlanda Meclisi. Anlaşmada ayrıca Kuzey-Güney ve Doğu-Batı işbirliği mekanizmaları belirlenmiştir. Anlaşmada azınlıkların korunması, polislik ve yargı, silah bırakma ve güvenlik hakkında hükümler yer almıştır. Ayrıca fırsat eşitliği, kadınların siyasete eşit katılım hakkı, toplumsal katılım, uzlaşma ve şiddet mağdurlarının ihtiyaçları, tümleşik eğitim ve karma yerleşim ile ilgili özel terim ve hükümler yer almıştır.³²

Anlaşma 22 Mayıs 1998 tarihindeki referandum ile tasdik edilmiştir. Anlaşma yüzde 71 oranında destek almıştır (birlikçi bölgelerde yüzde 51-57, milliyetçi bölgelerde yüzde 96-99). İrlanda Anayasasının 2. ve 3. Maddelerinin “İrlandalı” olma hakkı ve birleşik İrlanda hedefiyle ilgili olarak tadil edilmesine ilişkin teklif nedeniyle, Anlaşma İrlanda’da da referanduma sunuldu ve yüzde 94 “evet” oyu olarak kabul edilmiştir.

Kuzey İrlanda siyaseti son derece kutuplaşmış olmaya devam etmiş, yürütme birçok kez çökmüş ve meclis askıya alınmıştır. 2006’da St Andrews’da yeniden yapılan görüşmeler bu iktidar paylaşımı düzenlemesinin zayıflıklarını gidermekte başarısız

olmuştur. Politikalarla ilgili anlaşmazlıklar Ocak 2017’de meclisin tekrar askıya alınmasına yol açmış ve Birleşik Krallığın aracılığıyla yapılan görüşmeler durumun çözülmesini sağlayamamıştır. Haziran 2016’da yapılan Birleşik Krallığın Avrupa Birliğinden ayrılmasına yönelik referandumunun sonuçları durumu daha da karışık bir hale getirmiştir.

Kadınların kazanımları konusuna bakacak olursak, Kuzey İrlanda barış sürecinden bu yana kadınların siyasetteki temsiliyetinin arttığı konusunda bir uzlaşa olduğu görülmektedir.³³ 2016 Meclis seçimlerinde, Bölge Başbakanı Arlene Foster da dahil olmak üzere kadın Yasama Meclisi Üye oranı (MLA) 2011 yılındaki yüzde 19’luk orana kıyasla ciddi bir artış göstererek yüzde 28’e çıkmıştır.³⁴ Kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliğiyle ilgili resim ise daha karışıktır. Kadınların siyasetteki temsiliyetinin artması, kadınların üreme hakları gibi toplumsal cinsiyet eşitliğine dair ciddi herhangi bir politika değişimine yol açmamıştır.³⁵ Tüm siyasi partiler kadınlarla ilgili birçok politika üretmiş olsa da, Meclis seçim bildirilerinde artık kadın haklarından neredeyse hiç söz edilmiyor.³⁶

Sürece Dahil Olan Aktörler

Birleşik Krallık ve İrlanda hükümetleri arabulucular ve Kuzey İrlanda’daki farklı partilerin vekilleri olarak sürece dahil olmuş ve müzakere formatını tasarlamışlardır. Amerika Birleşik Devletlerinin müzakere süreciyle doğrudan ilgilenmesi müzakere edilen barış için itici güç sağlamıştır.³⁷ Başkan Bill Clinton barış süreciyle yakından ilgilenmiş, Kuzey İrlanda Özel Elçisi atamış, IRA’nın ateşkesi için çalışmalarda bulunmuş³⁸ ve düzenli olarak sürece bizzat müdahale etmiştir. Kuzey İrlanda’yı ziyaret eden ilk ABD dönem Başkanı olmuş ve başlıca partilerin liderlerini belirlenen son tarihten önce hayati önem taşıyan saatlerde aramıştır.³⁹

Kuzey İrlanda Forumunda ve çok taraflı barış görüşmelerinde bazı paramiliter grupların siyasi uzantıları da dahil olmak üzere on Kuzey İrlanda siyasi partisi temsil edilmiştir. Ulster Birlik Partisi (UUP), Demokratik Birlik Partisi (DUP), Birleşik Krallık Birlik Partisi (UKUP), İlerici Birlik Partisi (PUP) ve Ulster Demokrasi Partisi (UDP) birlik ve kraliyet yanlısı kesimi temsil etmiştir. Sosyal Demokrasi ve İşçi Partisi (SDLP) ve Sinn Féin ise milliyetçi ve cumhuriyetçi kesimi temsil etmiştir. İttifak Partisi, İşçi Koalisyonu ve Kuzey İrlanda Kadın Koalisyonu (NIWC) müzakerelerde yer alan topluluklar arası faaliyet gösteren tek partiler olmuştur.

Görüşmeler kıdemli bağımsız müzakere başkanı olarak atanan ve çok taraflı görüşmelerin oturumlarına başkanlık eden ABD’li Senatör George Mitchell tarafından yönetilmiştir. Ekibinde çok taraflı görüşmeler kapsamındaki iki müzakereye başkanlık eden Kanadalı General John de Chastelain ile Kuzey İrlanda Siyasi Diyalog Forumuna başkanlık eden John Gorman⁴⁰ da katılmıştır.

Sürece Dahil Olan Kadınlar

Kuzey İrlanda Kadın Koalisyonu (NIWC), 1996 yılında kurulmuş, kadın sivil toplum ve halk liderleri ve aktivistlerinden oluşan, topluluklar arası faaliyet gösteren bir siyasi partidir. Mevcut siyasi partiler kadın gruplarının barış görüşmelerinde delegasyonlarına kadınları dahil etmeleri yönündeki çağrısını olumlu karşılamamıştır. Bunun üzerine kadınların sosyal, ekonomik ve siyasi gündemlere katılımını artırmak ve kolaylaştırmak amacıyla faaliyet gösteren ve kadınların eşit vatandaşlık haklarına ve siyasi haklara sahip olması için mücadele veren uluslararası bir STK olan Kuzey İrlanda Avrupa Kadın Platformu başarılı bir lobi çalışması yürüterek Birleşik Krallık Hükümetinin Kuzey İrlanda Forumu için düzenlenen özel seçime katılma hakkına sahip olacak partiler listesine kadın kurultayını da eklemesini sağlamıştır. Böylece NIWC kurulmuştur.⁴¹

Forumun 110 adet seçili üyesinin on beşi kadındır. NIWC üyesi iki kadına ek olarak UUP 30 kişilik delegasyonuna bir kadını, DUP 24 kişi arasından üç kadını, SLDP 21 kişi arasından üç kadını, Sinn Féin 17 kişi arasından beş kadını ve İttifak Partisi yedi kişi arasından bir kadını delegasyonuna dahil etmiştir.⁴² Çok taraflı görüşmelerin delegeleri arasındaki kadın oranı daha da azdır. İki NIWC delegesi dışında Sinn Féin bir kadını –Lucilita Bhreatnach– delege gösteren tek parti olmuştur. Ayrıca iki kadını da müzakere destek ekibine dahil etmiştir. Ayrıca İttifak Partisi, PUP ve SDLP’nin müzakere ekiplerinde de kadınlar yer almıştır.⁴³

ABD, Birleşik Krallık ve İrlanda'dan birtakım kadın diplomat ve yetkililer Kuzey İrlanda barış sürecinde önemli rol oynamıştır: ABD İrlanda Büyükelçisi Jean Kennedy Smith ve ABD Belfast Başkonsolosu Kathleen Stephens; George Mitchell'in vekili Martha Pope; çok taraflı görüşmelerde İrlanda Hükümetini temsil eden İrlanda İnsan Hakları Bakanı Liz O'Donnell; Birleşik Krallık İrlanda Büyükelçisi Veronica Sutherland; Birleşik Krallığın Kuzey İrlanda Bakanı Baroness Jean Denton; gözlemci olarak sürece katılan Birleşik Krallık parlamento üyesi Helen Jackson; çok taraflı görüşmelerin büyük bir kısmında önemli rol oynayan ve tüm taraflarla birlikte çalışarak nihai anlaşmada uzlaşmaya varmaya çalışan Birleşik Krallık Kuzey İrlanda Bakanı Marjorie Mowlam.^{44 45}

İyi örgütlenmiş kimi kadın grupları da Kuzey İrlanda genelinde barış çağrısı yapan mitingler düzenlemede rol oynamıştır. Bu gruplar resmi barış sürecine dahil olamamış (yeterli kaynak olmamasından dolayı) ancak kendi halkını destekleyerek veya kutuplaşmanın çok fazla olduğu Derry ve Belfast gibi şehirlerde farklı kesimler arasında bağlantı kurarak yerel düzeyde faaliyet göstermeye devam etmiştir.

Bu analiz resmi barış süreçlerine dahil olan kadın grubu NIWC'nin rolü üzerine odaklanacaktır. NIWC tek bir topluluğun hedefleri için çalışmaktan ziyade barış ihtimalinin artırılması konusundaki rolünün farkındaydı. Müzakerelerin odağını genişletmeye, çatışmanın günlük ve insani tarafına dikkat çekmeye çalışmış, kadınların ve eski asker ve siyasi tutuklular gibi ötekileştirilmiş bazı grupların ihtiyaçlarını dile getirmiştir.⁴⁶ Bu noktada eşitlik, kapsayıcılık ve insan haklarına saygıdan oluşan üç temel prensibe odaklanmıştır.⁴⁷ Görüşmelerin mümkün olduğunca herkesin temsil edilmesini sağlamayı amaçlamıştır. NIWC Anlaşma kapsamında kurulan tüm seçilmiş organlarda cinsiyet dengesi olmasını savunmuş, katılımcı demokrasiyi artırmak amacıyla uygulanacak barış anlaşmalarının ve Kuzey İrlanda'da ileride kurulacak hükümet yapılarının gayri resmi siyasi girişimler tarafından desteklenmesini talep etmiştir.⁴⁸ İlk etapta daha kapsayıcı bir seçim sistemi savunuculuğu yapmış, fakat yeterli uzlaşa sağlayamamış ve sonunda başka konulara odaklanmaya karar vermiştir.⁴⁹ NIWC aynı zamanda uygulama sürecine dahil olacak, işletmeler, sendikalar ve gönüllü sektör temsilcilerinden oluşan bir Yurttaş Forumunun kurulması için çalışmalar yapmıştır.⁵⁰ NIWC'nin hem Forum hem de çok taraflı görüşmeler için belirlediği iki delegesi Monica McWilliams (Katolik akademisyen) ve Pearl Sagar'dır (Protestan sosyal hizmet görevlisi); diğer NIWC üyeleri ise çok taraflı görüşmelerde çeşitli alt komisyonlarda bulunmuştur.

NIWC'nin müzakerelerdeki açılış konuşması sırasında Monica McWilliams, NIWC'nin barış sürecinin siyasi alanın içinden ve dışından, toplumun tüm kesimlerinden çeşitli aktörleri dahil etmesi gerektiğine dair görüşünü şöyle aktarmıştır: "Yerel halkların ve çeşitli çıkarlarının bu barış inşa sürecine katılmasını sağlayacak ve teşvik edecek mekanizmaları belirlememiz, bu görevi sadece müzakere masasının sahiplerine bırakmak yerine toplumun geleceği üzerinde bir sorumluluk hissetmemiz çok önemli... Toplumumuzun tüm kesimlerini saygı gördüklerini ve kendilerini barış inşa sürecinin bir parçası gibi hissedebilecekleri şekilde nasıl bir araya getirebileceğimizi bulmamız lazım."⁵¹

Kadın Gruplarının Sürece Katılım Şekilleri

Kadınların Kuzey İrlanda barış sürecine katılım şekilleri:⁵² ayrı bir kadın delegasyonu olarak Müzakere masasında doğrudan temsil; Kuzey İrlanda Siyasi Diyalog Forumunda iki seçilmiş NIWC delegesi ile resmi istişarelere katılım; barış anlaşmasının referanduma taşınarak onaylanması yoluyla halkın karar alma sürecine katılımı; Belfast (Hayırlı Cuma) Anlaşması ile belirlenen bazı komisyonlara kadınların katılması yoluyla anlaşma sonrası kapsayıcı komisyonlar.

1 | Müzakere masasında doğrudan temsil

Barış müzakereleri için iki aşamalı bir süreç izlenmiştir: Kuzey İrlanda Siyasi Diyalog Forumu ve müzakere kurulu. Forumu seçilen en büyük altı parti çok taraflı görüşmeler için üç kişilik destek ekibiyle beraber üç temsilci görevlendirmiş, daha küçük olan diğer dört parti ise üç kişilik destek ekibiyle beraber iki temsilci görevlendirmiştir.⁵³ Her hükümetin beş kişilik destek ekibiyle birlikte üç temsilcisi bulunmaktadır. Ulster Demokrasi Partisi ve Sinn Féin, paramiliter uzantılarının ateşkesi ihlal etmelerinden dolayı geçici olarak görüşmelerden men edilmiş, DUP ve UKUP ise Sinn Féin'in Eylül 1997'de tekrar kabul edilmesi üzerine kalıcı olarak çok taraflı görüşmelerin büyük bir kısmından çekilmiştir. Müzakere kurumu oturumlar sırasında haftada üç kez toplanmıştır. Görüşmeler beş formata ayrılmıştır: genel oturum (George Mitchell başkanlığında, tüm taraflar

katılmıştır), Birinci Aşama (Birleşik Krallık Hükümeti başkanlığında Kuzey İrlanda içindeki sorunlarla ilgili olarak düzenlenmiştir, İrlanda Hükümeti katılmamıştır), İkinci Aşama (General John de Chastelain başkanlığında ada içindeki ilişkilerle ilgili olarak düzenlenmiştir, tüm taraflar katılmıştır), Üçüncü Aşama (Birleşik Krallık-İrlanda ilişkileriyle ilgili olarak düzenlenmiştir, diğer taraflarla istişarede bulunmak kaydıyla sadece iki hükümet katılmıştır) ve İş Komisyonu (General John de Chastelain başkanlığında düzenlenmiştir, tüm taraflar katılmıştır).⁵⁴ Tarafların işbirliği yapma kabiliyetine zarar verebilecek konuları ayırabilmek amacıyla ayrıca güven artırma ve silah bırakma alt komisyonları kurulmuştur.⁵⁵ Seçilmeyen delegeler alt komisyonlara katılarak görüşmelere katılımın artırılmasına fırsat yaratmıştır.⁵⁶

Karar alma mutabakat temelinde gerçekleşen bir süreç olmuştur. Mutabakat sağlanamadığı durumlarda başkan, birlikçi ve milliyetçi delege bloğunun çoğunluğunun anlaşmaya varması halinde karar alınabileceğini ifade eden “yeterli uzlaş” formülünü uygulamıştır.⁵⁷ Müzakereler, her konuda bütün olarak anlaşmaya varılmadığı sürece hiçbir konuda kesin karar verilmemesi prensibine dayanarak devam etmiştir ancak süreç ağır işlemiştir. Başkan anlaşmaya varmak için son tarihi 9 Nisan 1998 olarak belirlemiş, bu da müzakereleri hızlandırmıştır.⁵⁸

NWIC’nin çok taraflı görüşmelere seçilen iki delegesi Monica McWilliams ve Pearl Sagar olmuş, Bronagh Hinds ise NWIC’nin İş Komisyonu ve alt komisyonlarda temsil edilmesini koordine etmiştir. NWIC tartışmaların kapsamını kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği, mağdur hakları, siyasi tutukluların topluma yeniden kazandırılması, eğitim ve yerleşim konularını da ele alacak şekilde genişletmeyi amaçlamıştır. NWIC nihai anlaşmada, özellikle anlaşmanın “Haklar, Tedbirler ve Fırsat Eşitliği” başlığı altında tüm bu konularla ilgili terim ve hükümlerin yer almasını sağlamıştır. Mağdur hakları ve uzlaşmanın referandum kampanyası sırasındaki en önemli hususlar olduğu ortaya çıkmış, bu da bu hususlar dahil edilmeseydi Anlaşmanın onaylanma ihtimalinin daha düşük olabileceğine işaret etmiştir.⁵⁹ Ayrıca, gündemin anayasal konuların ötesine geçerek hak ve güvenceleri kapsayacak şekilde genişletilmesinin, Anlaşmayla beraber tesis edilen anayasal uzlaşmanın milliyetçilere daha makbul gelmesini sağladığı, buna karşılık Birliğin geleceğini garantiye alan anayasal uzlaşmanın birlik yanlılarının hak ve güvenceler hakkındaki hükümleri kabul etmeye daha yatkın olmasını sağladığı söylenebilir.⁶⁰ Fakat Anlaşmanın üzerinden geçen 20 yıl içerisinde NIWC’nin desteklediği hükümlere dayanarak kaydedilen somut gelişme çok azdır.

2 | Resmi istişareler

110 üyeli Kuzey İrlanda Siyasi Diyalog Forumu çok taraflı görüşmelere delege atamak amacıyla bir havuz oluşturmak, böylece tarafların birbiriyle görüşmeleri için demokratik yetki vermek amacıyla kurulmuştur.⁶¹ Görüşmeler sırasında Forum katılımcı bir rol oynamayı amaçlamış, çok taraflı müzakerelerle paralel olarak haftada bir toplanmıştır. Bu istişare işlevi başarılı olamamıştır: özellikle birçok partinin çekilmesi de göz önüne alındığında görüşmeler gerilimli ve büyük ölçüde verimsiz geçmiştir.⁶²

Forum delegelerinin çoğunluğu özel seçimle seçilmiştir ve ilçe başına beş koltuk ayrılmıştır (bu 18 ilçede bulunan seçmenler birkaç kapalı parti listesinden birini seçmiştir). Geri kalan 20 koltuk için, “tamamlama listesi” ile toplamda en fazla oyu alan on partiye ikiye koltuk ayrılmıştır. Forumun son dağılımı şu şekildedir: UUP (30 koltuk); DUP (24); SDLP (21); Sinn Féin (17); İttifak Partisi (7); UKUP (3); PUP (2); UDP (2); İşçi Partisi (2); NIWC (2).⁶³ Sinn Féin IRA’nın ateşkesi bozması üzerine çok taraflı görüşmelerden men edilmesine itiraz etmek amacıyla Forumu boykot ettiği için Forumda yer almamıştır. SDLP RUC’nin bir yürüyüşten çıkan ve çıkmaza girmiş anlaşmazlığı ele alma biçimini protesto etmek için Forumun açılmasından üç hafta sonra çekilmiş,⁶⁴ UKUP ise Sinn Féin’in daha sonradan çok taraflı görüşmelere dahil edilmesini protesto ederek çekilmiştir.⁶⁵

3 | Halkın Karar Alma Sürecine Katılımı

Barış sürecinin halk nezdinde meşruiyet kazanması amacıyla anlaşma referanduma taşınmıştır. Referandum 22 Mayıs 1998 tarihinde yapılmış ve katılımcıların yüzde 71’i anlaşmanın onaylanması yönünde oy kullanmıştır.

Çok sayıda kadın “evet” oyunu desteklemek amacıyla lobi çalışması yürütmüştür. Anlaşmanın yapılabilmesi için yeterli derecede işbirliği yapabildikleri ve taviz verebildikleri görülen tek kesimi temsil eden partiler, evet oyunun kazanması halinde

birkaç hafta sonra yapılacak Kuzey İrlanda Meclisi seçimlerinde birbirleriyle yarışacakları için referandum kampanyasında işbirliği yapmaktan kaçınmıştır.⁶⁶ Bu nedenle sivil toplum grupları, kadın sivil toplum ve halk gruplarının yoğun katılımıyla bir “evet” kampanyası düzenlenmiştir.⁶⁷ (Diane Greer, Geraldine Donaghy ve Fiona MacMillan gibi bağımsız kadınlar da kampanyanın organizasyonunda ve iletişim stratejilerinde önemli roller oynamıştır.)⁶⁸ Birleşik Krallık Kuzey İrlanda Bakanı Marjorie Mowlam “evet” kampanyasının başarısını NIWC’nin çabalarına bağlamıştır.⁶⁹ NIWC sivil toplum kampanyasıyla eşgüdümlü çalışma yürütmüş ve lobi ve oy toplama çalışmalarında başrolü üstlenmiştir.⁷⁰ “Evet” kampanyası başta ılımlı birlik yanlıları olmak üzere çok sayıda kararsız seçmenin fikirlerinin Anlaşmayı desteklemek yönünde şekillenmesini sağlamada önemli bir faktördür.⁷¹

4 | Anlaşma Sonrası Komisyonlar

Belfast (Hayırlı Cuma) Anlaşması Kuzey İrlanda Polis Faaliyetleri Bağımsız Komisyonu (diğer adıyla Patten Komisyonu) da dahil olmak üzere birçok geçici organın kurulmasına yol açmıştır.⁷² Sözleşmeyi imzalayan taraflar paramiliter örgütlerin tamamen silah bırakmasına yönelik taahhütlerini ve 1997 yılında kurulan Uluslararası Bağımsız Silahsızlanma Komisyonuyla işbirliği yapma isteklerini yinelemiştir.⁷³

Kuzey İrlanda’da silah bırakma kapalı bir süreçti. Silah Bırakma Komisyonu tamamen uluslararası üyelerden oluşmuş, komisyonda hiç kadın yer almamış ve daha sonradan sürece dahil edilen gözlemcilerin hiçbir kadın olmamıştır.⁷⁴ Bunun aksine Patten Komisyonu her kesimle görüşmekle görevli olup, kendi çalışma biçimini tasarlayabilmiştir. Bunun için kapsayıcı bir yaklaşım geliştirilmesi ve kadınların katılmasını sağlayacak halka açık istişarelerin düzenlenmesi gerekmiştir. Patten Komisyonun sekiz üyesinin ikisi, Kathleen O’Toole ve Lucy Woods, kadındır.⁷⁵ Kathleen O’Toole (Boston Emniyet Teşkilatının yüksek rütbeli bir mensubu) Komisyonun reform önerilerinin düzenlenmesinde özellikle etkili olmuştur.⁷⁶

Anlaşma NIWC’nin görüşmeler boyunca güçlü bir biçimde savunduğu bir dizi daimi kurumun oluşturulmasını da sağlamıştır.⁷⁷ Kuzey İrlanda İnsan Hakları Komisyonu (NIHRC); Kuzey İrlanda Eşitlik Komisyonu; ve sosyal, ekonomik ve kültürel konuların tartışılacağı bir istişari Yurttaş Forumu.⁷⁸ İnsan Hakları ve Eşitlik Komisyonları kuruldukları günden bu yana kadınların çeşitli derecelerde katılımını sağlamıştır.⁷⁹ Monica McWilliams, 2005’ten 2011 yılına kadar iki dönem boyunca Kuzey İrlanda İnsan Hakları Komisyonu Başkanı olarak görev yapmıştır.⁸⁰ Her iki komisyon da kapsamlı ve kapsayıcı istişare süreçleri üstlenmiştir. Yurttaş Forumu doğrudan NIWC’nin savunuculuğunun bir sonucu olarak görülmüştür.⁸¹ Forum 2000 yılında Kuzey İrlanda Yasama Meclisi ile istişarelerde bulunmak amacıyla kurulmuş ve Ekim 2002 tarihinde Kuzey İrlanda’daki siyasi kurumlar askıya alınana kadar 12 kez toplanmıştır. Ancak diğer partilerin aktif desteğini alamamış ve o tarihten beri hiç toplanmamıştır.⁸²

II. Kadınların Etkisinin Analizi: Kolaylaştırıcı ve Kısıtlayıcı Faktörler

Aşağıdaki bölümlerde Kuzey İrlanda Barış Süreci örneğinde kadınların etkisini kolaylaştıran ve kısıtlayan çeşitli süreç faktörleri ve bağlamsal faktörler arasındaki farklar gösterilmiş, Kuzey İrlandalı kadınların müzakerelerde ve sonrasındaki uygulama aşamasında neden ve nasıl etkili olabildiği açıklanmış ve etkilerinin sınırlarına dair gerekçeler sunulmuştur.

Kadın grupları ve NIWC, Kuzey İrlanda’daki resmi siyasi mekanizmalarda kadınların dışlandığı göz önüne alındığında aslında büyük bir başarı sayılabilecek olan kadın kurultayının müzakerelerde yer almasını sağlamak amacıyla seçim kriterlerinin sunduğu fırsatlardan yararlanmıştır. NIWC’nin iletişim ve savunuculuk stratejileri ve koalisyon kurma çabaları ile ciddi harici destek, başkanın, Britanya ve İrlanda Hükümetlerinin olumlu yaklaşımı, ve karar alma prosedürleri gibi harici faktörler müzakereler üzerindeki etkilerini daha da artırmıştır. Kadınların etkisi diğer siyasi partilerin olumsuz tutumları ve genel anlamda kadınların sosyopolitik rolüyle ilgili kısıtlayıcı tutumları, kapsamlı halk desteğinin olmaması ve mezhep ve sınıf bakımından kadınların kimliklerinin heterojen olması gibi faktörlerle kısıtlanmıştır.

Süreç Faktörleri

1 | Seçim Kriterleri ve Prosedürlerin Sunduğu Fırsatlar

Kadın grupları görüşmelerin kapsayıcı olması için aktif olarak lobi çalışmaları yürütmüş, seçim kriterleri ve müzakere prosedürleri üzerinde etki sahibi olmayı başarmış ve bunların kadınların müzakere masasında doğrudan temsiliyetini sağlamak yönünde sunduğu fırsatlardan faydalanmıştır. Müzakereler için seçim formatı belirlenmeden önce NIWEP parti listesi sistemine cinsiyet kotası getirilmesini savunmuş ve Birleşik Krallık Hükümetine teklifler sunmuştur.⁸³ Birleşik Krallık Hükümeti ilk etapta bu çağrılarını görmezden gelmiş ve özel seçime katılmayı isteyen partileri seçmiştir. Buna ve siyasi partilerin daha fazla kadın aday göstermemesinin reddedilmesine karşılık NIWEP, Birleşik Krallık ve İrlanda Hükümetlerinin listeye kadın kurultayı eklemesi yönünde lobi çalışması yapmıştır ve Birleşik Krallık Hükümeti de bu teklifi kabul ederek NIWC'yi partilerden biri olarak kaydetmiştir.⁸⁴

Bu özel seçimde paramiliter gruplarla bağlantısı olan küçük partilerin katılımını da sağlayabilmek için belirlenen başarı sınırı düşüktür.⁸⁵ Bu format istemeden de olsa mevcut siyasi partilerin dışında diğer gruplar için fırsat sağlamış, NIWC de bu fırsattan yararlanmıştır. Belfast'taki Queen's Üniversitesinden bir siyaset bilimcisinin de yardımıyla, NIWC özel seçimde 10,000 oy alabilirse "tamamlama" listesi sayesinde Forum'a seçilme şansı olduğunu hesaplamıştır.⁸⁶ Böylece NIWC aday gösterdiği her üyeden 100 oy alırsa Koalisyonun Forum'a kabul edilmesi için gereken sınıra ulaşabileceği hesabına dayanarak Kuzey İrlanda'nın 18 seçim bölgesinden 100 aday göstermeyi hedeflemiştir.⁸⁷ NIWC tüm bölgelerde yoğun şekilde oy çalışması yaparak 7,731 oy almış, böylece en yüksek oy alan dokuzuncu parti olarak Forum'da iki koltuk kazanmış, çok taraflı görüşmelere tamamı kadınlardan oluşan 10 kişilik destek ekibiyle birlikte iki delege gönderme hakkı elde etmiştir.⁸⁸

2 | Uzlaşının Kadınların Etkili Olmasını Sağlaması

Uzlaşım temelli karar alma prosedürleri sorunlu olsa da, tüm tarafların katıldığı görüşmelere katılan NIWC'nin müzakerelerdeki duruşunun dile ve görüşmelerin içeriğine yansımaları sağlamıştır. Oylama sistemi uygulansaydı diğer partilerin kendilerini hesaba katması çok önemli olmayacağı için muhtemelen daha az etkiye sahip olacaktı. Ancak yeterli uzlaşım kuralı yavaş ilerleme kaydedilmesine ve dolayısıyla tarafların gerilmesine sebep olmuştur.⁸⁹

3 | Başarılı Koalisyon Kurma

NIWC'nin kendisi de bir koalisyondu.⁹⁰ NIWC bilinçli olarak mezhep ayrılığının ötesine geçmiş, NIWC'yi kurarken kadınların kurdukları ağları ve becerilerini siyasi çeşitliliğe sahip bir üyeliğin oluşturulması yönünde geliştirilmesini şart koşmuştur: Kuzey İrlanda Forumu özel seçiminde NIWC tarafından gösterilen adaylar kentli ve köylü, birlikçi ve milliyetçi işçi sınıfı ve orta sınıf kişilerden oluşuyordu.⁹¹ Barış müzakerelerine katılan az sayıda kesimlerarası partiden biri olan NIWC aynı zamanda hem birlikçi hem de milliyetçi kesimlerin temsil edilmesini sağlamak konusunda titiz davranmıştır.⁹²

NIWC'nin kurulduktan sonraki temel amaçlarından biri müzakereler içinde koalisyon kurmak olmuştur. Müzakere dinamiklerini kolaylaştırmak ve ilerleme kaydedebilmek amacıyla tüm siyasi partilerle herhangi bir iltimas veya önyargı olmaksızın temas kurmaya çalışmıştır.⁹³ Bu da NIWC'nin başarılı görüşmeler yapma hedefine ulaşmasını sağlamış, bir yandan da NIWC'yi gündemi hak ve eşitlik hükümlerini de içerecek şekilde genişletme gibi hedeflerine de yaklaştırmıştır. Georgetown Kadın, Barış ve Güvenlik Enstitüsü, "NIWC'nin arabulucular olarak itibar kazanmasını sağlayan ilişki kurma çalışmaları, görüşmelerde hedeflerinin müzakere edilmesini sağlamak için kullandığı temel strateji olduğu" sonucuna varmıştır.⁹⁴

4 | Etkin Aktarım, İletişim ve Savunuculuk Stratejileri

NIWC daha fazla koalisyon kurmak amacıyla iletişim ve savunuculuk stratejileri uygulamıştır. Tüm partilerle temas kurma stratejisi güven inşa etmesini sağlamıştır.⁹⁵ Bunu da hem diğer partilerle hem de arabulucu ekibiyle kişisel irtibat kurarak ve ağ oluşturmak için aralar gibi gayri resmi alanlardan faydalanarak başarmıştır.⁹⁶ NIWC her iki Hükümet ve arabulucular tarafından dürüst araçlar olarak görülmüştür.⁹⁷ Rakip partiler arasındaki iletişim kopukluğunu gidermiş ve özellikle Sinn Féin görüşmelerden men edildiği sırada arka kanal iletişimine yardımcı olmuştur.⁹⁸

NIWC, tekliflerinin nihai anlaşmaya dahil edilmesini sağlamak için her iki Hükümetin ve diğer siyasi partilerin iletişim hatlarını geliştirmiş ve bunlardan faydalanmıştır.⁹⁹ NIWC tercihini kapalı kapılar ardında lobi çalışması yapmak yerine müzakere masasında savunuculuk ve basın açıklamaları yönünde değiştirmiştir.¹⁰⁰ Diğer partilere ve tasarı ekibine farklı bir dil önerisi sunmuş, böylece NIWC'nin tekliflerinin etkilerini önemli ölçüde değiştirmeden diğer partiler tarafından kabul edilmesini sağlamıştır.¹⁰¹ Ayrıca sürekli olarak detaylı bir şekilde araştırılmış ve dikkatlice hazırlanmış politikalar, NIWC üyeleri, seçmenler ve halkla düzenli toplantılar aracılığıyla topluluğun da desteğini alarak özenle hazırlanmış taslak belgeler sunmuştur.¹⁰² Bu belgeler ve diğer partilerce hazırlanan belgeler görüşmelerin son aşamalarında somut tartışmalara temel oluşturmuştur.¹⁰³

NIWC en başından beri iletişim ve savunuculuk çalışmalarında başarılı olmuştur. Kuzey İrlanda Formunun özel seçimine katılacak partilerin listesinin yayınlanmasından sonra sadece altı hafta vakti olmasına rağmen çok sayıda partinin olduğu bir alanda müzakerelere katılabilmek için yeterli sayıda oy almayı başarmıştır. Müzakereler süresince sunduğu teklifleri etkilemek ve destek bulmak amacıyla görüşmeler dışındaki unsurlarla da irtibatını sürdürmüştür.¹⁰⁴ Bu durum özellikle NIWC'nin iş dünyası, sendikalar ve gönüllülerin desteğini almak için oy çalışması yaptığı Yurttaş Forumu için geçerli olmuştur.¹⁰⁵ NIWC ayrıca teknik uzmanlığını geliştirmek amacıyla uzman kuruluşlar ve bireysel uzmanlarla ilişkiler kurmuştur.¹⁰⁶

NIWC referandumda “evet” kampanyası için yaptığı çalışmalarda tartışmalara ve halka açık etkinliklere katılarak “Anlaşmayı daha anlaşılır hale getirmek için sade bir konuşma dili kullanarak anlaşmanın kullanıcı dostu bir versiyonunu” hazırlamaya yardımcı olmuş ve ücretsiz posta hakkına sahip bir siyasi parti olmanın avantajından faydalanarak seçmenlere bir yüzünde NIWC'nin mesajının yer aldığı diğer yüzünde ise “evet” kampanyası hakkında bilgilerin bulunduğu bir el ilanı göndermiştir.¹⁰⁷

5 | Çatışmalı Tarafların Tutumları

Birleşik Krallık ve İrlanda Hükümetleri, çatışmalara dahil olan paramiliter grupların siyasi kanatlarının da müzakerelere katılmasını sağlamak amacıyla görüşmeleri kapsayıcı hale getirmeyi amaçlamıştır. Müzakerelerin odağının genel olarak kutuplaşmış birlikçi ve milliyetçi kimlikler üzerinde durması toplumsal cinsiyet konusunun öncelikli olmamasına neden olmuştur. Birleşik Krallık Hükümeti NIWEF'nin toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifiyle hazırlanmış parti listesi sistemini göz ardı etmiş fakat daha sonra NIWEF'in kadın kurultayını görüşmeler için yapılan özel seçime katılabilecek partilerin listesine eklemeyi kabul etmiştir.

Müzakereler süresince Birleşik Krallık ve İrlanda Hükümetleri NIWC'nin farklı partiler arasındaki diyalog ve iletişimi sağlamadaki ve müzakerelerde gelişme kaydedilmesindeki rolünü takdirle karşılamıştır. NIWC ile Birleşik Krallık ve İrlanda Hükümetleri temsilcileri arasındaki toplantılar verimli geçmiş ve NIWC'nin fikir ve analizleri, doğrudan müzakerelerde olduğundan daha fazla ciddiye alınmıştır.¹⁰⁸ Her iki Hükümetin üyeleri NIWC'nin arabuluculuk ve gündemi genişletmedeki rolünü kabul etmiştir.¹⁰⁹

NIWC'nin kuruluşu mevcut siyasi partilerin mevcut cinsiyet oranı halihazırda yüksek olmasına rağmen NIWEF'in Kuzey İrlanda Forumu için yapılan özel seçime daha fazla kadın adayın dahil edilmesi yönündeki savunuculuğuna olumlu yanıt vermeyi reddetmesiyle aceleye getirilmiştir: 1990'larda UUP ve DUP üyelerinin yüzde 40'ı, Sinn Féin ve SDLP Ulusal Heyetinin yüzde 40'ından fazlası kadındı.¹¹⁰ Kuzey İrlanda'daki mevcut siyasi partilerde siyasi makamlar için gösterilen kadın aday sayısı çok azdır.¹¹¹ Hatta, bazı siyasi parti üyeleri “çeşitli oranlarda cinsiyetçilik ve iğneleme” ile NIWC üyelerine karşı saldırgan,

aşağılayıcı ve küçümseyici hakaretler sarf etmiştir.¹¹² Başta birlikçi siyasetçiler olmak üzere bazı partiler, daha önce düşmanlık alanında çalışmadıkları ve Kuzey İrlanda'nın anayasal statüsü konusunda faal olmadıkları gerekçesiyle NIWC temsilcilerinin güvenilirliğini ve meşruluğunu sorgulamıştır.¹¹³ Birlikçi taraflar NIWC'nin anayasal sorulara tarafsız yaklaşma iddiasına şüpheyle yaklaşmış ve NIWC'nin silah bırakmanın barış görüşmelerinden önce yapılmasına gerek olmadığı ve Sinn Féin'in müzakerelere katılması gerektiği görüşüne karşı çıkmıştır.¹¹⁴ Forumun atmosferi genel olarak agresif ve rahatsız edici olsa da NIWC'nin maruz kaldığı düşmanlık ve küçümseme özellikle belirgin olmuş¹¹⁵ ve NIWC üyeleri "beceriksiz", "kıt zekalı" ve "kadınlar matinesi" ("hen party" –bir araya gelmiş "dedikoducu yaşlı kadınları" tarif etmek için kullanılan aşağılayıcı bir tabir) olarak tanımlanmıştır.¹¹⁶

6 | Arabulucuların Tutumları

NIWC tüm partilerin katıldığı görüşmelerin başkanlığını yapan George Mitchell ile, özellikle de vekili Martha Pope ile iyi ilişkiler kurmuştur.¹¹⁷ Bu da NIWC'nin Anlaşmanın yeniden tasarlandığı son aşamalara katılımını artırmış, hatta böylece NIWC'nin duruşunu yansıtan hükümler Anlaşmaya dahil edilmiştir.

7 | Fon Sağlama

NIWC'nin çalışmaları kadın akademisyen ve aktivistler, kadın ve erkek hayırseverler ve başta Kuzey İrlanda ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki diğer destekçilerin sağladığı fonlarla mümkün olmuştur.¹¹⁸ NIWC temsilcileri sık sık Amerika Birleşik Devletlerine seyahat etmiş, seminer, konferans ve fon toplama etkinliklerinde konuşmalar yaparak NIWC'nin müzakere deneyimini aktarmıştır.¹¹⁹ Birleşik Krallık Hükümeti de daha hakkaniyetli bir katılım sağlanması için müzakerelere katılan tüm partilere maddi destek sağlamıştır.¹²⁰

Bağlamsal Faktörler

1 | Görece Zayıf Halk Desteği

NIWC müzakerelere katılmak için gereken oyu alacak kadar destek görmüştür. Ancak NIWC'nin aldığı 7,731 adet oy, kullanılan oy sayısının sadece yüzde birinden biraz fazlasına denk geldiği için kapsamlı bir halk desteğinden söz edilemez.¹²¹ Tüm süreç Kuzey İrlanda'nın Birleşik Krallıkla gelecekteki anayasal ilişkisi üzerinden şekillenmiştir. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin ilerlemesiyle ilgilenen bireyler ve gruplar için bile etnik-dini belirleyiciler süreçte baskın gelmiş, bu da bu kapsamın ve anayasal sorunun dışındaki hususların ikincil önceliğe sahip görülmesine neden olmuştur.¹²²

2 | Uluslararası Aktörlerin ve Uluslararası Kadın Ağlarının Kadınlara Desteği

First Lady Hillary Rodham Clinton, ABD İrlanda Büyükelçisi Jean Kennedy-Smith, Senatör Edward Kennedy gibi ABD'nin önde gelen siyasi figürleri kadınların Kuzey İrlanda barış sürecindeki rolüne uluslararası medyanın ilgisini sağlamış ve kadınlara destek sunmuştur.¹²³ Clinton, dünyanın dört bir yanında öne çıkan kadın liderleri ve sosyal girişimcileri tanımlamak, eğitmek ve güçlendirmek amacıyla faaliyet gösteren STK Vital Voices'in eş başkanı sıfatıyla (ABD Dışişleri Bakanı Madeleine Albright ile birlikte) çatışmalara çözüm bulunmasına yardım etmek amacıyla 1995'te Kuzey İrlanda'yı ziyaret etmiş ve kadınların barış görüşmelerindeki rolünü desteklediğini kamuya duyurmuştur.¹²⁴

NIWC aynı zamanda 1995 yılında Pekin'de gerçekleştirilen Dördüncü BM Dünya Kadın Konferansı ve konferans sonucu kurulan Eylem Platformu tarafından da etkilenmiş ve desteklenmiştir. Eylem Platformu NIWC'nin gündemini,¹²⁵ özellikle de kadınlar, iktidar ve karar alma konusundaki kararlarını, kadınların iktidar yapılarına erişimi ve tam katılımına yönelik stratejik hedeflerini şekillendirmiştir.¹²⁶ NIWC Guatemala ve Güney Afrika'daki barış süreçlerinde kadınların deneyimlerinden faydalanmış ve Güney Afrika ve İsrail-Filistin barış süreçlerindeki kadınlarla bilgi, deneyim ve manevi destek paylaşımında bulunmuş, bu da Koalisyonun Kuzey İrlanda barış süreciyle etkin bir şekilde ilgilenebilmek için gerekli stratejiyi geliştirmesine yardımcı olmuştur.¹²⁷

Çeşitli kişi ve kurumlar özellikle Kuzey İrlanda Forumu özel seçim kampanyası sırasında NIWC'ye farklı alanlarda destek sunmuş ve kadınların görüşmelerde temsil edilmesine yardımcı olmuştur. Kadın örgütleri ve ağları da toplantı mekanı sağlamış ve NIWC üyelerinin katıldığı konferans ve eğitimler düzenlemiştir.¹²⁸ Vital Voices 1998 yılında Belfast'ta Demokraside Kadınlar konferansını düzenlemiş, bu konferansa 400 kadın katılarak Kuzey İrlanda'daki kadın aktivizmine destek amacıyla ilişkiler kurmuş ve kaynak temin etmiştir.¹²⁹ Queen's Üniversitesinden seçim analizi alanında çalışan bir uzmanın hesapları da özel seçim için strateji oluşturma konusunda kaynak teşkil etmiştir.¹³⁰ NIWC belge tasarısı aşamasında yardım almış,¹³¹ aldığı isimsiz bağış ve "sempatizan matbaacıların" cömert katkıları ile kampanya materyallerinin baskı masraflarının çoğunu karşılamıştır.¹³²

3 | Kadınların Hazırlıklı Oluşu ve Kadın Gruplarıyla Kurulan Güçlü Bağlar

NIWC üyelerinin çoğu kadın hakları, sivil haklar hareketi, halkın katılımı, barış ve eğitim, gönüllülük çalışmaları ve sivil toplum gibi çeşitli gayri resmi siyaset alanlarında faaliyet göstermiştir.¹³³ NIWC önceki çalışmalarıyla edindiği bu deneyim ve becerileri ve kurduğu ağları başarıyla güçlendirmiş, seçim sistemleri, politika hazırlama, medya, sendikalar, gönüllü kuruluşlar ve arabuluculuk gibi çeşitli beceri ve uzmanlıklara sahip üyeleri bünyesine dahil etmiştir.¹³⁴ NIWC üyelerinin örgütsel yönetim ve halk eylemi geçmişi, müzakere süreci ve dinamikleri alanında da deneyim sahibi olmalarını sağlamıştır.¹³⁵ Kadınların Sıkıntı Yıllarında sosyal uyumu sürdürme çalışmalarındaki rolü NIWC temsilcilerinin görüşmelerdeki en deneyimli barış müzakerecileri olmalarını sağlamıştır.¹³⁶

4 | Kadınların Kimliklerinin Heterojen Olması

NIWC'nin kuruluşu hakkında yapılan ilk tartışmalara katılan çoğu kadın grubu kesimlerarası kadın partisi fikrini desteklemiş olsa da bazıları, işbirliği halinde çok fazla taviz verilmesi gerekeceği için polis faaliyetleri gibi son derece tartışmalı konularda Koalisyonun iki tarafa da hitap eden duruşunun sürdürülmesinin zor olacağını düşünmüştür.¹³⁷ Farklı dini, kültürel ve siyasi geçmişlere sahip NIWC üyelerinin bu farklılıklarının üstesinden gelerek hassas konularda anlaşmaya varması zor olmuştur.¹³⁸ Koalisyon bünyesinde farklı sınıfsal geçmişe sahip kadınlar arasında siyasi tutukluların serbest bırakılması gibi konularda ayrılıklar ortaya çıkmıştır.¹³⁹ NIWC'nin Kuzey İrlanda'nın tüm bölgeleriyle bağlantı kurma çabalarına rağmen, müzakerelerin odağında sermaye olduğu için kırsal ve kent ayrımı da zorlayıcı olmuştur.¹⁴⁰

Yine de NIWC ortak bir gündem oluşturmayı başarmış, delege ve temsilcileri arasında hem milliyetçi hem de birlikçi kesimlerden adaylar olmasına özen göstererek kesimlerarası parti kimliğine sadık kalmıştır.¹⁴¹

5 | Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlgili Kısıtlayıcı Tutum ve Beklentiler

Kuzey İrlanda'nın siyasi kültürü kadınların resmi siyasi katılımına büyük ölçüde kapalıydı: Molinari'ye göre kadınların Kuzey İrlanda siyasetinde yer almamasının sebepleri ailevi sorumluluklara sahip olmaları, kiliselerin yaydığı cinsiyet ayrımına uymaları, oy çokluğu temelli seçim sisteminin kadınlar ve azınlık gruplar için dezavantajlı olması, görevlerinin ağırlığı ve pozitif eylem mekanizmalarının bulunmaması gibi sebeplerdir.¹⁴² Kuzey İrlanda'daki çatışmalar kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği gibi konuların marjinalleştirilmesine yol açmış, çatışmalar ve etkileri yalnızca doğrudan savaşı olarak sürece dahil olan kişilerin konuyla ilgisi olduğu ve çatışma çözümü hakkında konuşma yetkinliğine sahip olduğunu gösterir şekilde resmedilmiştir.¹⁴³ Bu nedenle NIWC'nin birinci kulvar müzakerelerine resmi katılımı statükonun dışında olağanüstü bir durum olmuştur.

III. Sonuç

Başta NIWC üyeleri olmak üzere kadınlar barış sürecinin ana aktörleri olmamış, ancak rakip partiler arasındaki iletişim kanallarını açık tutarak görüşmelerin hızlandırılmasına yardım eden, görüşmelerin kapsayıcı olmasını sağlamak için lobi çalışmaları yapan ve ortak bir payda bulabilmek için savunuculuk yapan kolaylaştırıcılar olarak süreçte önemli rol oynamışlardır. Son derece kısıtlı hazırlanma vaktine rağmen üyelerinin yerelde ve sivil toplumdaki güçlü zemininden faydalanan NIWC, müzakerelere katılmayı başarmış ve gündemi uzlaşma ve ötekileştirilmiş grupların katılımı konusunu da dahil edecek şekilde genişletilmesini sağlamıştır. İnsan hakları, mağdur hakları, karma eğitim ve yerleşim, fırsat eşitliği ve kadın haklarıyla ilgili terim ve hükümlerin Belfast (Hayırlı Cuma) Anlaşmasına dahil edilmesini sağlamıştır. Ayrıca, mağdur haklarının ve uzlaşmanın Anlaşmaya dahil edilmesi ve NIWC'nin "evet" kampanyası çalışmaları anlaşmanın başarıyla onaylanmasına katkı sağlamıştır.

Ancak NIWC bu hükümlerin dahil edilmesini sağlamış olsa da Anlaşmanın imzalandığı tarihten itibaren geçen 20 yıl süre içerisinde çok az elle tutulur gelişme kaydedilmiştir. Bu durum bir bakıma bu hakları garanti altına alan özel mekanizmaların bulunmamasına bağlıdır. Fakat gelişme kaydedilememesinin temel sebebi Anlaşmanın mezhepçi çatışma ve anayasal konulara odaklanmasının diğer konuları gölgede bırakmasıdır. NIWC'nin lobi çalışması yürüttüğü özel hükümler konusuna baktığımızda, 2013 yılında Kuzey İrlanda'daki çocukların yüzde 93'ünün hala ayrı okullara gittiği görülmektedir.¹⁴⁴ Kuzey İrlanda'nın eşitlik mevzuatı Birleşik Krallığın gerisinde kalmıştır.¹⁴⁵ Kadınların resmi siyasete katılımının Belfast (Hayırlı Cuma) Anlaşmasından bu yana geçen yirmi yılda artış göstermesine ve iki büyük siyasi parti liderinin kadın olmasına rağmen Kuzey İrlanda'nın sosyopolitik ortamı erkek egemen bir alan olmaya devam etmekte ve kadın haklarına yeteri kadar önem verilmemektedir.¹⁴⁶ Ayrıca, devlet tarafından karşılanan çocuk bakımı stratejisi gibi kadınların tam ve eşit siyasi katılımını kolaylaştıracak sosyal altyapılar hala eksiktir.¹⁴⁷

NIWC'nin görüşmelere katılımı, müzakerelerden hemen sonra diğer partilerin toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların katılımına gösterdiği ilgiyi artırmıştır. Son derece erkekleşmiş sosyopolitik bağlamda, kadınların müzakerelerde dikkati çeken varlığı ve sadece kadınlardan oluşan bir partinin medyada yer bulması kadınların resmi siyasete etkin bir şekilde katılamayacaklarına veya istekli olmadıklarına dair yanlış iddiaları çürütmüş ve kadınların Kuzey İrlanda'nın siyaset kültürüne katılımını başlatmıştır.¹⁴⁸ Anlaşma ise uygulamada yaşanan aksaklıklara rağmen yapıcı siyasi katılım çerçevesi işlevi görmüştür.¹⁴⁹

Referanslar

¹ Kuzey İrlanda'daki çatışmaların siyasi, ekonomik ve kültürel köklerine dair ayrıntılı bir inceleme için bkz: Joseph Ruane and Jennifer Todd, *The Dynamics of Conflict in Northern Ireland: Power, Conflict, and Emancipation* (Cambridge: Cambridge University Press, 1996).

² Anglo-İrlanda Savaşı ve İrlanda İç Savaşı hakkında daha fazla bilgi için bkz: Peter Cottrell, *The Anglo-Irish War: The Troubles of 1913–1922* (Oxford: Osprey Publishing, 2006) and Peter Cottrell, *The Irish Civil War 1922–1923* (Oxford: Osprey Publishing 2008).

³ David McKittrick and David McVea, *Making Sense of the Troubles* (London: Penguin, 2001): 56.

⁴ Kuzey İrlanda'daki Birlikçiler Kuzey İrlanda'nın Büyük Britanya'ya bağlı kaldığı anayasal ilişkiyi savunur, Britanya kimliğine güçlü bir biçimde bağlıdır ve genellikle Protestan kökenlidir. Kraliyet yanlılığı ise şiddet kullanmayı kabul eden bir birlikçilik çeşididir. Bkz: Lee Smithey, *Unionists, Loyalists, and Conflict Transformation in Northern Ireland* (Oxford: Oxford University Press, 2011). Kuzey İrlanda'daki Milliyetçiler Kuzey İrlanda'nın İrlanda ulusunun bir parçası olması gerektiğini düşünür ve çoğunlukla Katolik kökenlidir. Cumhuriyetçiler İrlanda'daki Britanya egemenliğine karşı geleneksel şiddetli mücadeleyi savunan daha sert milliyetçilerdir. Bkz: glossary in Clem McCartney (ed.), *Striking a Balance – The Northern Ireland Peace Process, Accord 8* (Conciliation Resources, 1999).

⁵ Edgar O'Ballance, *Terror in Ireland – The Heritage of Hate* (California: Presidio Press, 1981): 166–168.

⁶ İrlanda Cumhuriyet Ordusu (IRA), İrlanda'nın 20. ve 21. yüzyıllardaki cumhuriyetçiliği bakımından birkaç paramiliter akım için kullanılabilir. Orijinal IRA 1917'de kurulmuştur. 1969'da bölünen IRA'dan kopan bir kısım Provisional IRA'yı (PIRA) kurmuş, daha sonra da eski IRA'nın yerini almıştır. Continuity IRA (CIRA) 1986'da PIRA'dan kopmuş, yine aynı şekilde Real IRA (RIRA) da 1997 yılında PIRA'dan kopmuştur. Bu çalışmada genellikle IRA kastedilmektedir. IRA'nın ayrıntılı tarihi için bkz: Richard English, *Armed Struggle: The History of the IRA* (London: MacMillan, 2003); and James Dingley, *The IRA, The Irish Republican Army* (California: Praeger, 2012).

⁷ Malcolm Sutton, *An Index of Deaths from the Conflict in Ireland* (2002 revised edition) accessed as 'Sutton Index of Deaths' on CAIN Web Service - <http://cain.ulst.ac.uk/sutton>

- ⁸ Cathy Harkin cited in Monica McWilliams, "Struggling for Peace and Justice: Reflections on Women's Activism in Northern Ireland," *Journal of Women's History* 6, no. 15; Yvonne Galligan, "Women in Northern Ireland's Politics: Feminising an 'Armed Patriarchy'" in *Representing Women in Parliament: a Comparative Study*, eds. M. Sawyer, M. Tremblay and L. Trimble (London: Taylor and Francis, 2006), 204–220.
- ⁹ Richard Couto, "The Third Sector and Civil Society: The Case of the "YES" Campaign in Northern Ireland," *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations* 12, no.3 (2001): 225.
- ¹⁰ Rick Wilford, "Women and Politics in Northern Ireland", *Parliamentary Affairs* 49 (1996): 42; Tahnya Barnett Donaghy, "The Impact of Devolution on Women's Political Representation Levels in Northern Ireland", *Politics* 24, no.1 (2004): 27.
- ¹¹ Northern Ireland Statistics and Research Agency (NISRA), 2011 Census, <https://www.nisra.gov.uk/statistics/2011-census/results>.
- ¹² Rachel Ward, "Gender Issues and the Representation of Women in Northern Ireland", *Irish Political Studies* 19, no.2 (2004): 6; Monica McWilliams, "The Church, the State and the Women's Movement in Northern Ireland," in *Irish Women's Studies Reader*, ed. Ailbhe Smith (Dublin: Attic Press, 1993): 79.
- ¹³ Patty Chang, Mayesha Alam, Roslyn Warren, Rukmani Bhatia, and Rebecca Turkington, *Women Leading Peace: A Close Examination of Women's Political Participation in Peace Processes in Northern Ireland, Guatemala, Kenya, and the Philippines* (Georgetown Institute for Women Peace and Security, 2015), 35; Monica McWilliams, "Violence against Women and Political Conflict: The Northern Ireland experience", *Critical Criminology* 8, no.1 (1997): 78-92.
- ¹⁴ Lars Karlsson, *Smart Border 2.0 – Avoiding a Hard Border on the Island of Ireland for Customs Control and the Free Movement of Persons* (Brussels: EU Parliament, November 2017), 18.
- ¹⁵ Véronique Molinari, "Putting Women in the Picture: the Impact of the Northern Ireland Women's Coalition on Northern Irish Politics", *Etudes irlandaises* 32, no.1 (2007):110
- ¹⁶ Molinari, "Putting Women in the Picture," 111; Jacqueline Nolan-Haley and Bronagh Hinds, "Problem-Solving Negotiation: Northern Ireland's Experience with the Women's Coalition," *Journal of Dispute Resolution* 2, no.2 (2003): 392; Couto, "The Third Sector and Civil Society," 229.
- ¹⁷ Clem McCartney, "The Role of Civil Society", in Clem McCartney (ed.), *Striking a Balance –The Northern Ireland Peace Process, Accord 8* (Conciliation Resources, 1999): 44–45.
- ¹⁸ Chang et al., *Women Leading Peace*, 33.
- ¹⁹ Ibid., 35, Nino Freuler'in Goretti Horgan ile yaptığı görüşmeden, 19 Ekim 2017.
- ²⁰ Clem McCartney, "The Role of Civil Society," 46.
- ²¹ Chang et al., "Women Leading Peace," 35; McCartney, "The Role of Civil Society," 47.
- ²² Bu çalışmalarla ilgili bir inceleme için bkz: T.G. Fraser, *Ireland in Conflict 1922–1998* (London and New York: Routledge, 2000). Daha ayrıntılı bir çalışma için bkz: David McKittrick and David McVea, *Making Sense of the Troubles* (London: Penguin, 2001).
- ²³ "The Framework Documents," 1995, <http://cain.ulst.ac.uk/events/peace/docs/fd22295.htm>.
- ²⁴ Fraser, *Ireland in Conflict 1922–1998*, 73; Harry Barnes and Garry Kent, "Ceasefires and Elections" in Clem McCartney (ed.), *Striking a Balance – The Northern Ireland Peace Process, Accord 8* (Conciliation Resources, 1999): 33.
- ²⁵ Barnes and Kent, "Ceasefires and Elections," 33; Patrick Wintour, "All-party Forum 'Key to Peace'," *The Guardian*, 14 February 1996.
- ²⁶ Fraser, *Ireland In Conflict 1922–1998*: 77.
- ²⁷ Mark Durkan, "The Negotiations in Practice", in Clem McCartney (ed.), *Striking a Balance –The Northern Ireland Peace Process, Accord 8* (Conciliation Resources, 1999): 38.
- ²⁸ Durkan, "The Negotiations in Practice," 39.
- ²⁹ Barnes and Kent, "Ceasefires and Elections," 34.
- ³⁰ "Key Points of the Belfast Agreement," in Clem McCartney (ed.), *Striking a Balance – The Northern Ireland Peace Process, Accord 8* (Conciliation Resources, 1999): 54
- ³¹ Ibid.
- ³² Belfast (Good Friday) Agreement, chapter 6, 20, 22, 23.
- ³³ Tahnya Barnett Donaghy, "The Impact of Devolution on Women's Political Representation Levels in Northern Ireland," *Politics* 24, no.1 (2004): 26; Kimberly Cowell-Meyers, "A Collarette on a Donkey: The Northern Ireland Women's Coalition and the Limitations of Contagion Theory," *Political Studies* 59 (2011): 411.
- ³⁴ Richard Cracknell, *Northern Ireland Assembly Elections: 2016*, Briefing Paper CBP7575 (London: House of Commons Library, 2016), 3; Richard Keen and Richard Cracknell, *Women in Parliament and Government*, Briefing Paper SN01250 (London: House of Commons Library, 2018): 3.
- ³⁵ Nino Freuler'in Kate Fearon ile yaptığı görüşmeden, 10 Kasım 2017; Nino Freuler'in Goretti Horgan ile yaptığı görüşmeden, 30 Ekim 2017.
- ³⁶ Kate Fearon, "The Northern Ireland Women's Coalition: Origin, Influence and Impact," *Hiroshima Journal of Peace* 1 (2018): 14; Molinari, "Putting Women in the Picture," 126; Cowell-Meyers, "A Collarette on a Donkey," 421.

- ³⁷ William Hazleton, "Encouragement from the Sidelines: Clinton's Role in the Good Friday Agreement," *Irish Studies in International Affairs* 11 (2000): 103.
- ³⁸ *Ibid.*, 114.
- ³⁹ Rosie Cowan, "The Long Goodbye of Bill Clinton, an Irish hero", *The Guardian*, 13 December 2000, <https://www.theguardian.com/uk/2000/dec/13/northernireland.rosiecowan1>.
- ⁴⁰ Katolik Birlikçi John Gorman, UUP listesinin tamamlama listesi adayı olarak seçilmiştir. Daha önce Kuzey İrlanda Yerleşim Yönetimine başkanlık yapmıştır.
- ⁴¹ Fearon, "The Northern Ireland Women's Coalition: Origin, Influence and Impact," 5.
- ⁴² Chang et al., "Women Leading Peace": 37
- ⁴³ *Ibid.*, 38.
- ⁴⁴ *Ibid.*
- ⁴⁵ Kate Fearon Mowlam'ı "tüm sürecin arkasındaki asıl kişi" olarak tanımlıyor. Kate Fearon, *Women's Work: The Story of the Northern Ireland Women's Coalition* (Belfast: Blackstaff, 1999), <http://cain.ulst.ac.uk/issues/women/fearon99.htm>.
- ⁴⁶ Kimberley Cowell-Meyers, "The Social Movement as Political Party: The Northern Ireland Women's Coalition and the Campaign for Inclusion," *American Political Science Association* 12, no.1 (2014): 61–80; Fearon, "The Northern Ireland Women's Coalition," 6
- ⁴⁷ The Northern Ireland Women's Coalition, "Aims and Objectives," <http://www.niwc.org/files/aimsobs.htm>; Molinari, "Putting Women in the Picture," 113.
- ⁴⁸ Fearon, *Women's Work*.
- ⁴⁹ *Ibid.*
- ⁵⁰ Molinari, "Putting Women in the Picture," 117; Fearon, *Women's Work*.
- ⁵¹ Fearon, *Women's Work*.
- ⁵² Bkz: Thania Paffenholz, "Civil Society and Peace Negotiations: Beyond the Inclusion–Exclusion Dichotomy," *Negotiation Journal* (2014): 69–91.
- ⁵³ Northern Ireland (Entry to Negotiations, etc.) Act 1996; Nolan-Haley and Hinds, "Problem-Solving Negotiations," 393.
- ⁵⁴ Durkan, "The Negotiations in Practice," 38.
- ⁵⁵ *Ibid.*
- ⁵⁶ Fearon, *Women's Work*.
- ⁵⁷ Durkan, "The Negotiations in Practice," 38.
- ⁵⁸ Monica McWilliams and Kate Fearon, "Problems of Implementation," in Clem McCartney (ed.), *Striking a Balance – The Northern Ireland Peace Process, Accord 8* (Conciliation Resources, 1999): 64; Durkan, "The Negotiations in Practice," 41.
- ⁵⁹ Kate Fearon, "Northern Ireland Women's Coalition: Institutionalizing a Political Voice and Ensuring Representation", in *Owning the Process: Public Participation in Peacemaking, Accord 13* (Conciliation Resources, 2002): 80.
- ⁶⁰ Fearon, *Women's Work*.
- ⁶¹ Birleşik Krallık Hükümeti seçimlerin paramiliter gruplarla bağlantılı daha küçük birlikçi siyasi partilerin katılımını sağlayacağını ve meşruiyet kazandıracağını düşünmüş, Sinn Féin'e görüşmelere katılımı için daha güçlü bir demokratik yetki vermiş, bu da birlikçi partilerin güven inşası için ön şart olarak belirlediği gibi IRA'nın silah bırakmasını beklemeye gerek kalmadan Sinn Féin ile müzakere yapmaları ihtimalini artırmıştır. Bkz: Patrick Wintour, "All-party Forum 'Key to Peace'," *The Guardian*, 14 February 1996.
- ⁶² David McKittrick, "Ulster Dialogue? It's a Slanging Match", *The Independent*, 25 April 1997, <https://www.independent.co.uk/voices/ulster-dialogue-its-a-slanging-match-1269157.html>.
- ⁶³ Nicholas Whyte, "The 1996 Forum Elections and the Peace Process," ARK, last updated 7 May 2003, <http://www.ark.ac.uk/elections/ff96.htm>.
- ⁶⁴ "SDLP 'Ineligible for Talks'," *The Independent*, 27 July 1996, <https://www.independent.co.uk/news/sdip-ineligible-for-talks-1330603.html>.
- ⁶⁵ Theresa Judge, "Low-key Winding-up for North's Forum", *The Irish Times*, 25 April 1998, <https://www.irishtimes.com/news/low-key-winding-up-for-north-s-forum-1.145978>.
- ⁶⁶ Couto, "The Third Sector and Civil Society", 225, 228.
- ⁶⁷ *Ibid.*, 228–229.
- ⁶⁸ *Ibid.*, 228–230.
- ⁶⁹ Swanee Hunt and Cristina Posa, "Women Waging Peace: Inclusive Security," *Foreign Policy* 3 (2001): 45.
- ⁷⁰ Nino Freuler'in Roger Mac Ginty ile yaptığı görüşmeden, 19 Ekim 2017; Fearon, "Northern Ireland Women's Coalition," 80.
- ⁷¹ Couto, "The Third Sector and Civil Society," 231–232.
- ⁷² Belfast (Good Friday) Agreement, chapter 9, 26.
- ⁷³ *Ibid.*, chapter 7, 25.
- ⁷⁴ Jane Linekar'in Dawn Walsh ile yaptığı görüşmeden, 15 Ekim 2018.

- ⁷⁵ "The Personalities behind Patten," BBC News, 9 September 1999, http://news.bbc.co.uk/2/hi/in_depth/uk/2000/ruc_reform/442615.stm.
- ⁷⁶ Jane Linekar'in Dawn Walsh ile yaptığı görüşmeden, 15 Ekim 2018.
- ⁷⁷ Clare Palmer, "The Impact of Women's Involvement in Peace Negotiations in Northern Ireland and Spain," unpublished paper, University of Essex, 2008: 29, http://www.peacewomen.org/sites/default/files/part_northernirelandandspainpeacenegotiations_universityofessex_2008_0.pdf.
- ⁷⁸ Belfast (Good Friday) Agreement, Strand 1 Para 5(b); Strand 1 Para 5(e); Policing and Justice; Strand 1 para 34.
- ⁷⁹ Çalışmanın yayınlandığı tarihte Başkan Vekili de dahil 16 komisyon üyesinin yedisi kadındır ve 2000 yılından beri Başkanlık görevini bir kadın yürütmektedir. <https://www.equalityni.org/HeaderLinks/About-Us/Our-structure>.
- ⁸⁰ Çalışmanın yayınlandığı tarihte sekiz komisyon üyesinin ikisi kadındır <http://www.nihrc.org/about-us/who-we-are/people>.
- ⁸¹ Paul Nolan and Robin Wilson, Dialogue and Engagement: Lessons from the Northern Ireland Civic Forum (Joseph Rowntree Charitable Trust, 2015), 8.
- ⁸² Nolan and Wilson, Dialogue and Engagement, 4; Ray McCaffrey, The Civic Forum (Northern Ireland Assembly Research and Information Service, 2013), 3.
- ⁸³ Molinari, "Putting Women in the Picture," 112.
- ⁸⁴ Ibid., 113.
- ⁸⁵ Fearon, "The Northern Ireland Women's Coalition," 4. Müzakerelerde görece çok sayıda partinin yer alması, sürecin daha az sayıda partinin katılım sağladığı başarısız girişimlerden ayrılmasını sağladı, partiler arasındaki iletişimi geliştirdi ve daha çeşitli delegasyonların varlığı dili de çeşitlendirdiği için belli terim ve ifadelerin kullanılması açısından daha esnek bir tutumun benimsenmesini sağladı.
- Durkan, "The Negotiations in Practice," 39.
- ⁸⁶ Constance Rynder, "The Origins and Early Years of the Northern Ireland Women's Coalition," New Hibernia Review 6, no.1 (2002): 47.
- ⁸⁷ Ibid.
- ⁸⁸ Fearon, "The Northern Ireland Women's Coalition," 5.
- ⁸⁹ Durkan, "The Negotiations in Practice," 40.
- ⁹⁰ Avila Kilmurray and Monica McWilliams, "Struggling for Peace: How Women in Northern Ireland Challenged the Status Quo," Solutions Journal 2, no.2 (2011): 4.
- ⁹¹ Molinari, "Putting Women in the Picture," 114.
- ⁹² Fearon, "The Northern Ireland Women's Coalition," 5.
- ⁹³ Kilmurray and McWilliams, "Struggling for Peace," 4; Nolan-Haley and Hinds, "Problem-Solving Negotiations," 398; Nino Freuler interview with Kate Fearon, 10 November 2017.
- ⁹⁴ Chang et al., "Women Leading Peace," 45.
- ⁹⁵ Sanam Naraghi Anderlini, Women Building Peace: What They Do, Why It Matters (Boulder, CO: Lynne Rienner, 2007): 80.
- ⁹⁶ Chang et al., "Women Leading Peace," 45; Kilmurray and McWilliams, "Struggling for Peace," 5.
- ⁹⁷ Chang et al., "Women Leading Peace," 45.
- ⁹⁸ Kilmurray and McWilliams, "Struggling for Peace," 4.
- ⁹⁹ Fearon, Women's Work; Kilmurray and McWilliams, "Struggling for Peace," 5.
- ¹⁰⁰ Nino Freuler'in Kate Fearon ile yaptığı görüşmeden, 10 Kasım 2017.
- ¹⁰¹ Fearon, Women's Work.
- ¹⁰² Nino Freuler'in Kate Fearon ile yaptığı görüşmeden, 10 Kasım 2017; Fearon, Women's Work; Fearon, "The Northern Ireland Women's Coalition", 6; Nolan-Haley and Hinds, "Problem-Solving Negotiations," 396.
- ¹⁰³ Fearon, Women's Work.
- ¹⁰⁴ Kilmurray and McWilliams, "Struggling for Peace," 6.
- ¹⁰⁵ Fearon, Women's Work.
- ¹⁰⁶ Kilmurray and McWilliams, "Struggling for Peace," 6.
- ¹⁰⁷ Fearon, "Northern Ireland Women's Coalition," 80.
- ¹⁰⁸ Fearon, Women's Work.
- ¹⁰⁹ Bkz: Liz O'Donnell, cited in Chang et al., "Women Leading Peace," 45; Helen Jackson cited in Anderlini, Women Building Peace, 78; and Marjorie Mowlam, cited in Eimhear O'Neill, Wave Goodbye to Dinosaurs (2017; Northern Ireland: BBC).
- ¹¹⁰ Rick Wilford, "Women and Politics in Northern Ireland," Parliamentary Affairs 49 (1996): 41-54.
- ¹¹¹ Sinn Féin kadınların partideki rolünün artırılması konusunda büyük gelişme göstermiştir. Georgetown Kadın, Barış ve Güvenlik Enstitüsünün yaptığı çalışmaya göre "1981 yılında Sinn Féin Kadın Departmanı olan bir kadın kanadı kurulmuş ve kadınların katılımını ve politikaları etkilemesini teşvik edecek çalışmalar yapmıştır; Kadın Departmanı 1992'de parti platformuna dahil edilen "İrlanda'da Kadınlar" başlıklı bir kadın politikası sunmuştur. Barış görüşmeleri sırasında Genel Sekreter Lucilita Bhreatnach, Uluslararası Birim

başkanı Bairbre de Brun ve Gerry Adams'ın yakın iş ortaklarından biri olan Siobhan O'Hanlon gibi kadınlar birçok önemli parti pozisyonunda yer almıştır." Chang et al., "Women Leading Peace," 48.

¹¹² Fearon, "The Northern Ireland Women's Coalition," 5–6.

¹¹³ Molinari, "Putting Women in the Picture," 114.

¹¹⁴ Ibid., 116.

¹¹⁵ Ibid., 115; Kate Fearon and Monica McWilliams "Swimming against the Mainstream: the Northern Ireland Women's Coalition" in Gender, Democracy and Inclusion in Northern Ireland (eds) C. Roulston and C. Davies, (London: Palgrave Macmillan, 2000), 129.

¹¹⁶ Fearon, "The Northern Ireland Women's Coalition," 6.

¹¹⁷ Chang et al., "Women Leading Peace," 45; Kilmurray and McWilliams, "Struggling for Peace," 5.

¹¹⁸ Fearon, "The Northern Ireland Women's Coalition," 15.

¹¹⁹ Ibid.

¹²⁰ Page, Whitman, and Anderson, "Bringing Women into Peace Negotiations," 15.

¹²¹ Whyte, "The 1996 Forum Elections and the Peace Process."

¹²² Nino Freuler interview with Roger Mac Ginty, 19 October 2017.

¹²³ Kilmurray and McWilliams, "Struggling for Peace," 4.

¹²⁴ Page, Whitman, and Anderson, "Bringing Women into Peace Negotiations," 15.

¹²⁵ Chang et al., "Women Leading Peace," 43.

¹²⁶ Fearon, "The Northern Ireland Women's Coalition," 5.

¹²⁷ Ibid., 15.

¹²⁸ Page, Whitman, and Anderson, "Bringing Women into Peace Negotiations", 15.

¹²⁹ Ibid.

¹³⁰ Rynder, "The Origins and Early Years of the Northern Ireland Women's Coalition", 47.

¹³¹ Page, Whitman, and Anderson, "Bringing Women into Peace Negotiations", 15.

¹³² Fearon, "Northern Ireland Women's Coalition," 79.

¹³³ Ibid.; Molinari, "Putting Women in the Picture," 114.

¹³⁴ Chang et al., "Women Leading Peace," 41.

¹³⁵ Nolan-Haley and Hinds, "Problem-Solving Negotiation," 395.

¹³⁶ O'Neill, Wave Goodbye to Dinosaurs.

¹³⁷ Fearon, "Northern Ireland Women's Coalition," 80.

¹³⁸ Wilford, "Women and Politics in Northern Ireland," 41.

¹³⁹ Molinari, "Putting Women in the Picture," 116.

¹⁴⁰ Chang et al., "Women Leading Peace," 44.

¹⁴¹ Fearon, "The Northern Ireland Women's Coalition," 5.

¹⁴² Molinari, "Putting Women in the Picture," 111.

¹⁴³ Wilford, "Women and Politics in Northern Ireland," 42; Nino Freuler'in Goretti Horgan ile yaptığı görüşmeden, 30 Ekim 2017.

¹⁴⁴ Chang et al., "Women Leading Peace," 49.

¹⁴⁵ Nino Freuler'in Goretti Horgan ile yaptığı görüşmeden, 30 Ekim 2017.

¹⁴⁶ Ibid.

¹⁴⁷ Ibid.

¹⁴⁸ Cowell-Meyers, "kadınların temsiliyetinde büyük bir değişiklik olmasa da 1990'lı yılların ortasında NIWC kurulduktan hemen sonra yapının değiştiği açıktır" demektedir. Cowell-Meyers, "The Social Movement as Political Party," 69.

¹⁴⁹ Nolan-Haley and Hinds, "Problem-Solving Negotiations," 399.

Teşekkür

Bu vaka çalışması Alexander Bramble tarafından Nino Freuler'ın yaptığı ilave araştırmadan faydalanılarak hazırlanmıştır. Ayrıca Broadening Participation Project (Katılımın Artırılması Projesi) kapsamında Chris Jenkins tarafından hazırlanan katılım konulu vaka çalışmasından elde edilen bilgilerden faydalanılmıştır. İncelemeleri ve görüşleri için Dawn Walsh'e, harika inceleme ve yorumlarından dolayı Avila Kilmurray'e ve uzmanlarla yapılan görüşmelere katılmalarından dolayı Kate Fearon, Goretti Horgan, ve Roger Mac Ginty'ye teşekkürlerimizi sunarız.

Bariş ve Geçiş Süreçlerinde Kadınlar

Bu seri kapsamında yapılan vaka çalışmaları, Cenevre Uluslararası Araştırmalar ve Kalkınma Araştırmaları Enstitüsünde (Graduate Institute of International and Development Studies) Dr. Thania Paffenholz tarafından yürütölen “Siyasi Müzakerelere ve Uygulama Süreçlerine Katılımın Artırılması” (2011 – 2017) başlıklı çok katmanlı karşılaştırma araştırma projesinin bulgularına dayanarak hazırlanmıştır. Katılımın Artırılması projesi, çeşitli aktörlerin bariş ve siyasi geçiş süreçlerine ne şekilde ve hangi koşullarda katıldığını ve etki gösterebildiğini incelemektedir. Projenin veri setinde, 1989 ila 2014 yılları arasında 34 ölkede gerçekteşmiş müzakere ve uygulama süreçlerine dair 40 adet nitel vaka çalışması bulunmaktadır. Bu vakalar, sürece dahil olan aktörlere ve Dr. Thania Paffenholz tarafından geliştirilen yedi kapsayıcılık şekline göre gruplandırılmıştır. Bu proje kapsamında incelenen vaka çalışmalarından 28’i kadınların ölçülebilir katılımını içermektedir. Bu bağlamda, kadınlar bariş müzakerelerine ve anlaşmaların uygulanması aşamalarına katılmayı isteyen kadın delegeler, kadın sivil toplum kuruluşları, koalisyonları ve ağıları gibi örgütlü gruplar olarak tanımlanmıştır. Projede kadınların arabuluculuk rolleri üzerine çalışılmamıştır. Ayrıntılı bilgi için: www.inclusivepeace.org

Kadınlarla ilgili bu vaka çalışması dizisi Inclusive Society ve BM Kadın Biriminin katkılarıyla hazırlanmış, orijinal araştırma projesi ise Norveç, İsviçre, Almanya, Finlandiya ve Türkiye hükümetleri tarafından desteklenmiştir. Katılımın Artırılması Projesi araştırması Dr. Esra Çuhadar liderliğinde Ankara’daki Bilkent Üniversitesi işbirliğiyle gerçekteştirilmiştir. Vaka çalışması araştırmaları ayrıca Dr. Eileen Babbitt liderliğinde 2013 ve 2014 yıllarında Boston’daki Tufts University ile yapılan işbirliğinden faydalanmıştır.

Kapsayıcı Bariş & Geçiş Süreçleri İnişiyatifi (The Inclusive Peace & Transition Initiative - IPTI) kanıta dayalı araştırmalar yaparak elde ettiğı sonuçları politikalara ve uygulamaya aktarmayı amaçlamaktadır. İnişiyatifin hedefi bariş ve geçiş süreçlerindeki çeşitli aktörlerin katılımı hakkında uzmanlık ve bilgi sağılayarak sürdürülebilir bariş desteklemektir. Bu uzmanlık Dr. Thania Paffenholz liderliğinde Cenevre’deki Graduate Institute of International and Development Studies tarafından yaklaşık on yıldır sürdürölen araştırma projelerinden elde edilmiştir.

© Kapsayıcı Bariş & Geçiş Süreçleri İnişiyatifi (Cenevre Uluslararası Araştırmalar ve Kalkınma Araştırmaları Enstitüsü), 2019 Tüm Hakları Saklıdır

Önerilen alıntı şekli: *Women in Peace & Transition Processes. Northern Ireland (1996–1998)*

Geneva: Inclusive Peace & Transition Initiative (The Graduate Institute of International and Development Studies), December 2018

**IPTI, Graduate Institute
Maison de la Paix
Chemin Eugène-Rigot 2
1202 Genève**

Bu yayına ve daha fazlasına erişmek için:

inclusivepeace.org